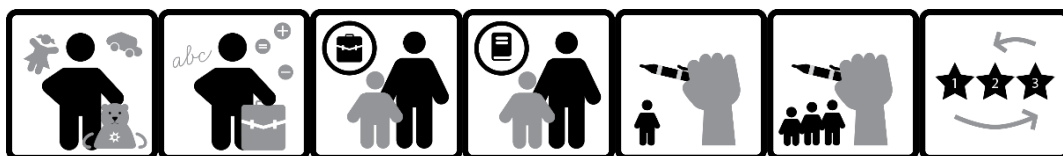

Odborné postupy v pedagogickej a poradenskej praxi

Dyslexia – prevencia

Kompetenčný rámec:

ZARIADENIA	MŠ, ZŠ
ODBORNÝ ZAMESTNANEC	školský špeciálny pedagóg
VEKOVÁ KATEGÓRIA	predškolský vek, 1. stupeň ZŠ
FORMA	individuálna/skupinová
VYPRACOVALI	Mgr. Tatiana Chudániková, šk. špeciálny pedagóg Mgr. Kvetoslava Kleknerová, šk. špeciálny pedagóg
KONZULTOVALA	Mgr. Mária Remišová, PhD., špeciálny pedagóg
EDITORKA	Mgr. Zdenka Valeková
DÁTUM	december 2021

Dyslexia – prevencia

Úvod do problematiky

Najpočetnejšiu skupinu žiakov, ktorí sa v prostredí bežnej základnej školy (ďalej ZŠ) vzdelávajú formou individuálnej integrácie, tvoria žiaci s vývinovými poruchami učenia (ďalej VPU). Najčastejšie sa stretávame s dyslexiou, dysortografiou, dysgrafiou a dyskalkúliou, prípadne ich kombináciami s poruchou aktivity a pozornosti (ďalej PAP) alebo ich vzájomnými kombináciami.

Prívlastok „vývinová“ podľa Harčarikovej (2010) znamená, že napriek prítomnosti poruchy od narodenia sa s jej prejavmi stretávame až na určitom stupni vývinu jednotlivca, teda po nástupe dieťaťa do ZŠ.

Dyslexia je spolu s ostatnými VPU zaradená v Medzinárodnej klasifikácii chorôb – 10. revízií (MKCH-10) medzi poruchy psychického vývinu (F80 – 89), konkrétne ako F81.0 špecifická porucha čítania. Ide o špecifické spomalenie vývinu čitateľských schopností, ktoré nezávisí od mentálneho veku (úrovne intelektu), odchýlok zrakovej ostrosti alebo nevhodného spôsobu výučby. V tejto súvislosti aj Matějček (1995) tvrdí, že dyslexiou môžu byť postihnuté všetky deti, ktoré sú schopné vzdelávania, teda deti naprieč celým intelektovým spektrom, deti s postihnutím a iné.

Medzi najčastejšie prejavy dyslexie patria (Michalová in Harčariková, 2008):

- problém vybaviť si a zapamätať jednotlivé písmená,
- problematické rozlišovanie tvarov písmen,
- znížená schopnosť spájať písanú a zvukovú podobu hlásky,
- problémy v rozlišovaní tvarovo podobných písmen,
- nerozlišovanie zvukovo podobných hlások,
- problémy s mäkkčením spoluhlások,
- hlásková inverzia – nedodržiavanie správneho poradia písmen v slabike, v slove,
- pridávanie písmen, slabík do slov,
- vynechávanie písmen, slabík v slovách,
- domýšľanie si koncovky slova podľa správne prečítaného začiatku,
- nerešpektovanie kvantity samohlások,
- neschopnosť čítať s intonáciou,
- nesprávne čítanie predložkových väzieb,
- nepochopenie obsahu čítaného textu,
- dvojité čítanie – čítanie slova, slabiky najprv šepotom pre seba, až potom nahlas.

Dyslexia sprevádza človeka po celý život. Dlhodobou odbornou (logopedickou a špeciálnopedagogickou) starostlivosťou je možné dosiahnuť určité zlepšenie, dieťa sa naučí pre neho najefektívnejšiu techniku čítania a kompenzačné stratégie učenia, ktoré mu umožnia získavať a spracovávať potrebné informácie, ale napriek tomu dyslexia pretrváva až do dospelosti. Z výsledkov prieskumov v rôznych európskych krajinách (Zubáková, 2020) vyplýva, že dyslexiou trpí 4 – 8 % detí školského veku. V slovenskej populácii integrovaných žiakov sa výskyt dyslexie uvádza okolo 3 %.

Základné princípy

Keďže už v predškolskom období možno u detí pozorovať niektoré prediktory dyslexie, školský špeciálny pedagóg (ďalej ŠŠP) alebo špeciálny pedagóg zariadenia poradenstva a prevencie realizuje v prostredí materskej školy (ďalej MŠ) depistáž, v rámci ktorej je vhodným diagnostickým nástrojom test prediktorov gramotnosti (ďalej TPG). V prípade potreby odporúča rodičom návštevu logopéda či vyšetrenie v zariadení poradenstva a prevencie. Orientačným testom školskej

zrelosti sú identifikované oslabené oblasti dieťaťa. Na identifikovaní sa môže spolupodieľať aj logopéd, ktorý taktiež diagnostikuje prekursorsy dyslexie, ak ide o dieťa s NKS, ktoré je v jeho starostlivosti.

Počas obdobia povinného predprimárneho vzdelávania učitelia aj rodičia systematicky pracujú na rozvoji oslabených funkcií a príprave dieťaťa na vstup do školy. Dôležité predpoklady a stimuly pre rozvoj pregramotnosti a budovanie vzťahu ku knihám vytvára čítanie deťom v rodinách (Gavora, 2018). V domácom prostredí by mal byť u dieťaťa podnecovaný záujem o listovanie v obrázkových knihách so sprievodným slovom rodiča alebo pedagóga za súbežného kladenia otázok k téme, záujem o tvary písmen, o sledovanie časovej línie deja rozprávok. Deťom s predĺžením povinného predprimárneho vzdelávania, ale aj deťom z multilingválneho, sociálne znevýhodneného a málopodnetného rodinného prostredia a všeobecne všetkým deťom s rizikovými výkonmi v TPG sa odporúča absolvovať na pôde MŠ Tréning fonematického uvedomovania podľa El'konina – predgrafémovú etapu. Obdobie predprimárneho vzdelávania poskytuje časový priestor aj na absolvovanie grafémovej etapy, prípadne sa s grafémovou etapou pokračuje v 1. ročníku ZŠ.

Oneskorený nástup reči či nesprávnu výslovnosť hlások dokážu spozorovať aj rodičia dieťaťa, ale zvyčajne si tieto odchýlky fonologického vývinu nedávajú do súvisu s možnými VPU v neskoršom veku. Varovné signály dyslexie dokážu pomerne spoľahlivo odsledovať učitelia s viacročnou praxou, avšak v spolupráci so ŠŠP sú schopní zachytiť v priebehu vyučovania viac detí. Prítomnosť dvoch pedagógov na hodine vytvára priestor na individuálny prístup k deťom, ktoré majú pomalšie tempo práce, slabšiu domácu prípravu alebo dobiehajú zameškané učivo. S deťmi, u ktorých sa viac manifestujú znaky rozvíjajúcej sa dyslexie, pracuje neskôr ŠŠP individuálne. ŠŠP zároveň vyvíja snahu získať aj rodičov pre úzku spoluprácu a podporu dieťaťa v jeho ťažkostiach. Na kvalitné a zmysluplné precvičovanie v domácom prostredí je potrebná inštrukcia rodičov ŠŠP k jednotlivým cvičeniam, prípadne zácvik.

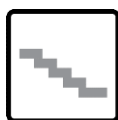
Ciele

Cieľom odborného postupu je pomôcť každému dieťaťu osvojiť si trívium tempom a spôsobmi, ktoré zodpovedajú jeho individuálnym schopnostiam. Ďalším cieľom je včas identifikovať riziká a poskytnúť včasnú **cielenú podporu ešte pred stanovením diagnózy**. Prezentovaný postup práce je zameraný na deti predškolského a mladšieho školského veku a povaha činností ŠŠP je viac preventívno-intervenčná (podpora rozvoja dieťaťa pred diagnostikou VPU) než diagnosticko-terapeutická, ktorá bola viac preferovaná v minulosti.

Odborná starostlivosť ŠŠP v tomto individualizovanom procese vytvára vhodné podmienky pre jednotlivé deti, navrhuje vhodné metódy osvojovania čítania, učí deti používať kompenzačné pomôcky a mechanizmy a zároveň sa snaží včas zachytiť varovné signály dyslexie. Cielenými intervenciami a cvičeniami na posilnenie oslabených funkcií sa snaží o odstránenie alebo aspoň zmiernenie rizikových faktorov poruchy čítania. V 2. ročníku, u detí s pretrvávajúcimi edukačnými ťažkosťami v čítaní, ŠŠP realizuje orientačnú diagnostiku a podľa potreby odporúča rodičom absolvovať s dieťaťom vyšetrenia v zariadení poradenstva a prevencie.

Postup riešenia

Pre úspešný štart dieťaťa v ZŠ je potrebné, aby si počas predškolského obdobia osvojilo určité schopnosti a zručnosti. Neschopnosť alebo obmedzená schopnosť osvojiť si príslušné zručnosti je jedným z varovných znakov možných VPU v neskoršom vývinovom období. Miera osvojovania týchto zručností je overovaná pri zápise do 1. ročníka ZŠ, na ktorom sa popri budúcom triednom učiteľovi zúčastňuje aj ŠŠP.

Pri zápise do 1. ročníka ŠŠP sleduje nasledovné oblasti:**1. Reč dieťaťa**

V čase zápisu by mala byť reč dieťaťa bez výrazných porúch, zrozumiteľná, s čistou výslovnosťou, s primerane rozvinutou aktívnou a pasívnou slovnou zásobou a so správnymi tvarmi používaných slov. V oblasti porozumenia reči by malo dieťa dosahovať porozumenie viackrokovým inštrukciám. Naratívne zručnosti by mali dosahovať úroveň reprodukcie zážitku alebo počutej rozprávky/príbehu. Narušený vývin reči sa pokladá za rizikový faktor dyslexie. Dieťa s viacpočetnou dysláliou by malo byť v aktívnej starostlivosti logopéda.

2. Úroveň fonematického uvedomovania a rytmizácia reči, sluchové vnímanie

Dieťa by malo vedieť vytlieskať počuté slovo po slabikách a zarecitovať jednoduchú riekanku. Malo by zvládnuť určiť aspoň prvú hlásku v slove, v optimálnom prípade aj poslednú, tiež by malo vedieť povedať, či v slove počuje niektorú konkrétnu hlásku. Ak dieťa prichádza na zápis bez zvládnutia týchto zručností, je to ďalší varovný signál dyslexie.

3. Zrakové vnímanie

Dieťa by malo vedieť pomenovať a rozoznávať aspoň základné farby, prípadne niektoré ich odtiene. Malo by vedieť povedať, či sú dva obrazce zhodné alebo odlišné a v akých detailoch sa líšia. Táto schopnosť je dôležitá pre rozlišovanie tvarovo podobných písmen pri čítaní, ale aj čísel v matematike.

4. Predčíselné predstavy

Dieťa by malo vedieť určiť, čo je viac/menej, väčšie/menšie, najväčšie/najmenšie, dlhšie/kratšie, v číselnom rade pred/za. Malo by rozoznávať a pomenovať základné geometrické tvary – kruh, štvorec, obdĺžnik, trojuholník a malo by vedieť poskladať z týchto geometrických tvarov obrázkov podľa predlohy. Mnohé deti sa už orientujú v číselnom rade do 5, vytvoria množinu s daným počtom predmetov, pridávajú, odoberajú, čím chápú podstatu sčítovania a odčítania.

5. Grafomotorika

Dieťa by malo vedieť správne držať pastelky (pričom je vhodný, ale nie nevyhnutný zaužívaný trojúchop) a kresliť základné tvary – kruh, zvislé a vodorovné čiary, vlnovky, v optimálnom prípade aj slučky a kľukaté čiary. Väčšina detí v tomto veku už zvládne napísať svoje krstné meno veľkými tlačnými písmenami. Pri vymaľovávaní by malo čo najviac rešpektovať predtlačený obrys obrázka. Nie každé dieťa spontánne rado kreslí, ale v edukačnom procese by malo byť schopné uplatniť základné grafomotorické zručnosti.

6. Orientácia – priestorová, na ploche, pravo-ľavá, časová

Dieťa by malo rozoznávať pravú a ľavú stranu tela/plochy, malo by sa orientovať v pojmoch pred – za, nad, pod, predtým, potom, medzi a podobne. Nedostatočne rozvinutá orientácia sa neskôr premieta do oslabenej schopnosti orientovať sa v texte a vyhľadávať v ňom potrebné informácie.

7. Pamäť a pozornosť

Deti v predškolskom období trénujú správne pracovné návyky – správne sedenie, práca vo vymedzenom čase striedaná s oddychovými aktivitami, práca podľa pokynov. Mali by dokázať zapamätať si sled niekoľkých krátkych pokynov a vykonať ich v správnom poradí. Dieťa v čase zápisu by malo vedieť spamäti zarecitovať krátku básničku/riekanku. Sleduje sa koncentrácia pozornosti na predkladané úlohy a ich riešenie, ako aj tenacita pozornosti počas práce na úlohách.

Riekanka alebo básnička zarecitovaná spamäti súvisí s dlhodobou pamäťou. Na sledovanie krátkodobej pamäti je vhodné pripraviť si alternatívnu úlohu, napr. zapamätať si predmety v triede alebo obrázky na papieri a následne ich vymenovať.

So zameraním na dyslexiu patria k varovným signálom logopedické ťažkosti, nedostatky v oblasti fonematického a fonologického uvedomovania, zrakového a sluchového vnímania, pozornosti, pamäti

a orientácie a dyspraktické prejavy výrazného charakteru. Ak sa niektorý nedostatok vyskytuje ojedinele, nemusí to ešte znamenať poruchu čítania. Predpokladom budúcej poruchy čitateľských zručností je zväčša výskyt viacerých znakov a ich kombinácie. Aby boli tieto znaky včas zachytené, nestačí, aby sa ŠŠP len informoval u triedneho učiteľa, ako sa žiakom 1. ročníka darí. ŠŠP sa zúčastňuje na vyučovacích hodinách ako druhý pedagóg, sleduje deti priamo pri práci a monitoruje proces osvojovania čítania. Počet hodín priamej výchovnej činnosti ŠŠP nie je zákonom pevne stanovený a jeho rozvrh činností je flexibilný. V prvom polroku si ŠŠP účasť na vyučovaní 1. ročníka plánuje častejšie. Neskôr môže počet hodín v 1. ročníku zredukovať alebo využiť na individuálne intervencie s deťmi s ťažkosťami v osvojovaní trívia. So zistenými odchýlkami či nedostatkami pracuje ŠŠP individuálne, primerane k schopnostiam konkrétného dieťaťa. Každé dieťa má vlastné tempo osvojovania nových vecí, preto v 1. ročníku ZŠ sa ešte nehovorí o poruche čítania ako takej, ale stále len o prediktorech alebo varovných signáloch dyslexie. Výskyt špecifických chýb naznačuje, že u dieťaťa sa porucha neskôr môže rozvinúť, ale pri dodržaní odporúčaní ŠŠP sa nemusí rozvinúť do strednej či ťažkej formy.

Prediktory dyslexie a práca s nimi:

1. Jedným z prvých prediktorov dyslexie je špecificky **narušený vývin reči** v zmysle oneskoreného alebo spomaleného nástupu reči a narušenia jednotlivých jazykových rovín. Dieťa s narušenou komunikačnou schopnosťou v podobe dysfázie či viacpočetnej dyslálie by malo byť v starostlivosti klinického logopéda alebo logopéda v zariadení poradenstva a prevencie či školského logopéda. Pravidelne by sa malo zúčastňovať na korekčných cvičeniach. Prejavy nesprávnej výslovnosti sú badateľné v komolení slov, keď zámena nezvládnutej hlásky za inú mení celý význam slova/vety/textu (napr. pravá-plavá, trak-tlak). Tieto chyby a zámeny sa prenášajú aj do písomného prejavu, diktátov a zvyšujú chybovosť v čítaní a písomnom prejave, čím zhoršujú prospech dieťaťa v predmete slovenský jazyk. S deťmi, ktoré nie sú v starostlivosti logopéda (vedia, ako sa problémová hláska tvorí, a potrebujú už len upevňovať jej výslovnosť), môže pracovať aj ŠŠP. Počas individuálnych intervencií sa precvičuje s dieťaťom problémová hláska formou pomenovávania obrázkov, recitovania logopedických riekaniiek, práce s Rapotáčikom, PC programami alebo aplikáciami na správnu výslovnosť (napr. online aplikácia Včielka). ŠŠP konzultuje chyby plynúce z nesprávnej výslovnosti s triednym učiteľom a tie sú potom zohľadňované v hodnotení dieťaťa.

2. Druhým, nemenej dôležitým prediktorom dyslexie je slabo rozvinutá **schopnosť fonologického a fonematického uvedomovania**, ktoré mnohí odborníci pokladajú za kľúčové jazykové schopnosti potrebné v procese osvojovania čítania a písania. Pod pojmom fonologické uvedomovanie chápeme schopnosť uvedomovať si zvukové segmenty hovorenej reči – vety, slová, slabiky, hlásky. U dieťaťa s ťažkosťami v tejto oblasti sa precvičuje určovanie počtu slov vo vete, rozkladanie slov na slabiky, určovanie počtu slabík v slove, určovanie prvej slabiky v slove, vytlieskavanie slabík, recitovanie riekaniiek s vytlieskaním slabík. Tiež sa precvičuje vyhľadávanie slov, ktoré sa rýmujú. Neskôr dieťa samo tvorí slová, ktoré sa rýmujú so zadaným slovom. Pri práci so štruktúrou slova na úrovni hlások (fonematické uvedomovanie) sa narába s hláskami – fonémami ako základnou stavebnou jednotkou slabík a slov takisto len v sluchovej rovine. Najskôr sa precvičuje určovanie prvej hlásky v slove, potom poslednej a napokon aj ostatných hlások v slove. Dieťa sa taktiež učí rozkladať slová na hlásky, ale aj skladať hlásky do slov. V nácviku sa postupuje od jednoslabičných slov (pes, dom), nasledujú dvojslabičné slová s otvorenými slabikami (máme, sejú), napokon dvoj- a viacslabičné slová s otvorenými a zatvorenými slabikami (maslo, vedro, sánky). Osobitnú pozornosť venujeme nácviku rozlišovania krátkych a dlhých samohlások aj s ich grafickým znázornením a tvrdých a mäkkých spoluhlások. Pri hre so slabikami a hláskami skúšame, čo sa stane, keď niektorú slabiku/hlásku v slove vynecháme alebo ju vymeníme za inú – využívame slabičné a hláskové prešmyčky. Tréningom fonematického uvedomovania sa u dieťaťa eliminujú chyby ako vynechávanie, pridávanie, zámena poradia hlások aj zámena jednotlivých hlások za iné, čo sú vlastne najčastejšie chyby v čítaní pri dyslexii. Cieľom tréningu fonematického uvedomovania je naučiť dieťa narábať s hláskovou štruktúrou slova nezávisle od jeho významu.

Systematický nácvik schopnosti fonematického uvedomovania u detí predškolského a mladšieho školského veku umožňuje metodika **Tréning fonematického uvedomovania podľa D. B. El'konina**. ŠŠP ju môže využívať pri pravidelnej práci s rizikovými deťmi v poslednom ročníku MŠ aj v prvom ročníku ZŠ.

Deti sa počas tréningu učia o jazyku. Učia sa identifikovať hlásky, rozlišujú samohlásky a spoluhlásky, krátke samohlásky a dlhé samohlásky, dvojhlásky, tvrdé spoluhlásky a mäkké spoluhlásky. Spontánne, vychádzajúc z hravých aktivít, deti pracujú s termínmi: slabika, hláska, samohláska, dvojhláska, spoluhláska... Učia sa rozumieť rozlišovacej schopnosti foném, keď zámena jednej fonémy za inú mení význam slova (les – pes), alebo jeho formu (sova – sovy). Princípom tohto učenia je metóda názorného modelovania. ŠŠP pri práci s deťmi podľa tejto metodiky využíva farebné žetóny, slabičné a hláskové schémy, obrázky a rôzne postavičky (majster Slabika, majster Dĺžeň, Hlásulienky, Ham a Mlk, bratia Dano a Ďuro, rytier Ypsilon a ďalšie). Dieťa sa vďaka nim zoznamuje so štruktúrou slov hravou formou. Pomocou žetónov sa učí názorne modelovať – „stavať slová“, pracuje so štruktúrou slova oddelene od jeho významu. Môže si fyzicky skontrolovať správnosť svojho postupu na vytvorenej schéme a opraviť prípadné chyby.

ŠŠP počas celého tréningu dieťa sprevádza, pracuje spoločne s ním. Využíva tak „zónu najbližšieho vývinu“. Zapája ho do úloh a aktivít, ktoré by dieťa ešte nedokázalo uskutočniť samo, ale spoločne s dospelým to už zvládne. Pracuje s dieťaťom či malou skupinkou detí veľmi citlivo a individualizuje svoj prístup. Vedie dieťa od spoločnej činnosti k samostatnému riešeniu úloh, ktoré dieťa rieši najprv modelovaním, potom verbálne – nahlas a neskôr v mysli.

Absolvovanie tréningu fonematického uvedomovania stimuluje nielen fonematické uvedomovanie, ale druhotne aj jazykový cit, verbálno-akustickú pamäť a prispieva k rozvoju naratívnych schopností.

Skúsenosti s názorným modelovaním môže dieťa aj ŠŠP efektívne používať – zúročiť v ďalšej práci s fonematickým a fonologickým uvedomovaním.

3. Častým zdrojom chýb v čítaní sú **oslabenia sluchovej percepcie** v jej jednotlivých zložkách – analýze, syntéze, diferenciacii, sluchovej pamäti, vnímaní a reprodukovani rytmu, ako aj v samotnom načúvaní a chápaní slov. Sluchová diferenciácia sa precvičuje rozlišovaním rôznych zvukov bežného života – tečúca voda, budík, zvuky zvierat, ulice. V nácviku sa postupne prechádza k rozlišovaniu hlások v slove. Najskôr sa dieťa učí rozlišovať hlásky výrazne zvukovo odlišné (pes – les, lúka – fúka) a až potom zvukovo podobné (kosa – koza, šmýka – žmýka). Precvičovanie vnímania a reprodukovania rytmu je potrebné u tých detí, ktoré majú problémy s rozlišovaním dlhých a krátkych samohlások/slabík. Rytmus môžeme vytlieskavať alebo klepať ceruzkou o podložku. Neskôr hovoríme slová a dieťa tleskne pri slove, v ktorom počuje dlhú samohlásku/slabiku. Sluchové načúvanie, čiže zameranie pozornosti na sluchové vnemy, ich pozorné sledovanie a pochopenie súvisí s porozumením počutého (neskôr prečítaného) textu. Pri nácviku sa môže využiť aj počúvanie textov z audiotechniky, najskôr čisté s vylúčením rušivých podnetov, neskôr zastreté zvukovým pozadím, pričom je potrebné overiť mieru porozumenia kladením kontrolných otázok. Alebo sa dieťaťu číta primerane krátky text a ono by ho malo vedieť stručne prerozprávať. Malo by zachytiť, rozanalyzovať a podržať v pamäti základnú dejovú líniu a mená hlavných postáv.

4. Nemenej dôležité je aj rozvíjanie **zrakovej percepcie** vo všetkých jej zložkách – analýza, syntéza, diferenciácia a pamäť. Oslabenia v zrakovej percepcii sa prejavujú zámenou tvarovo podobných písmen, zrkadlovo podobných písmen, vynechávaním častí písmen alebo aj celých písmen a slabík v slovách, nepamätaním si tvarov písmen alebo ich pomalým vybavovaním si pri čítaní aj písaní. Pri rozvíjaní zrakovej percepcie využíva ŠŠP pracovné listy na zrkové rozlišovanie – hľadanie zhody a rozdielov medzi obrázkami, hľadanie zhodných písmen rôzne natočených v priestore. Listy na vnímanie celkov a častí – skladanie puzzle, rozstrihaných obrázkov (písmen, iných), doplnenie chýbajúcej časti do obrázka. Pracovné listy na rozlišovanie figúry a pozadia – na menej ostro pozadí vyhľadáva dieťa figúry písmen alebo známych predmetov. Zraková pamäť sa precvičuje zapamätaním si poradia obrázkov a ich opätovným poskladaním najskôr podľa predlohy (kópia) a následne podľa zapamätaného (reprodukcia). Dôležité je priradovanie tvarovo podobných a reverzných písmen ku konkrétnym predmetom a obrázkom za súčasného vyslovenia hlásky, obťahovaním

tvarov písmen, ohmatávaním drevených či látkových písmen a prikladaním správneho písmena do slova podľa významu.

5. Pri špecifickej poruche čítania je často oslabená aj **krátkodobá sluchová a zraková pamäť** na aktuálne predkladané podnety. Tiež býva zhoršená schopnosť vybaviť si osvojené poznatky (napr. grafémy) z dlhodobej pamäti, čím sa znižujú výkony pracovnej pamäti. Dieťa má problém zapamätať si tvary jednotlivých písmen, prípadne aj zoskupení písmen v slabikách a slovách (krátkodobá slovná pamäť), preto koľkokrát sa určité slovo v texte nachádza, toľkokrát ho dieťa musí najskôr dekodovať vrátane vybavenia si tvarov jednotlivých písmen, až potom je schopné ho prečítať. Tým sa výrazne spomaľuje tempo čítania. Pomôcť môže čítanie krátkeho rozsahu textu viackrát za sebou (3 až 4 vety 3- až 4-krát), slabiky slova a slovné spojenia sa tak „usadia“ v zrakovej pamäti a zautomatizujú. Vizualna pamäť sa posilňuje spájaním tvarov písmen s názornými obrázkami. Obrazový materiál je vhodný aj na posilnenie sluchovej pamäti, keď sa počuté vizualizuje. Sluchová pamäť sa rozvíja opakovaním radu slov alebo viet s postupným zvyšovaním počtu slov vo vete. Tiež sa môže dieťaťu zadávať sled pokynov, najskôr len dvoch, postupne viacerých. Dieťa musí pokyny zopakovať (prípadne aj vykonať) v správnom poradí. K stimulácii sluchovej pamäti slúži aj reprodukovanie počutého príbehu. Najskôr dieťa reprodukuje príbeh podľa obrázkov, neskôr by malo byť schopné reprodukovat počuté aj bez obrázkov. Reprodukovanie príbehov možno prepojiť aj s precvičovaním seriality. Od dieťaťa sa očakáva, že si najskôr usporiada obrázky k známemu príbehu/rozprávke podľa dejových a časovo-následných súvislostí a potom si nimi pomáha pri rozprávaní príbehu. Pomocné otázky zameriavame na detaily, ktoré boli v texte podstatné. Tréningom sluchovej pamäti je aj učenie sa básniček naspamäť.

6. Poslednou oblasťou, ktorej pretrvávajúce oslabenia sú signálmi dyslexie, je **orientácia** – v čase (časová následnosť pri reprodukcii prečítaného), na ploche aj pravo-ľavá orientácia. Aby sa dieťa naučilo čítať správne zľava doprava, musí mať najskôr utvrdené, kde je vľavo a kde vpravo. Cvičenia na rozvíjanie pravo-ľavej orientácie sa dajú ľahko precvičovať aj v triede, s celým kolektívom. Na obrázkoch v šlabikári deti vyhľadávajú určený predmet podľa pokynov (napr.: Pomenuj modrý predmet vpravo dole. Vedro.). Musí ísť o jediný predmet danej vlastnosti v určenom priestore, aby sa dieťa ľahko orientovalo. Súčasne sa precvičuje aj orientácia na ploche a utvrdzujú sa pojmy pred, za, hore, dole, nad, pod, medzi. Dôležité je, aby si dieťa uvedomilo, že v texte/na ploche slovo pred prečítaným slovom hľadáme vľavo a slovo za prečítaným slovom vpravo. Orientácia sa precvičuje aj vyhľadávaním konkrétnej vety alebo slova/informácie v texte pomocou čítania očami v smere zľava doprava a zhora nadol. Dieťa by ju malo vedieť nájsť najskôr podľa navigačných pokynov (tretí odstavec/druhý riadok), neskôr aj samostatne.

Ak napriek včasným intervenciám ŠŠP v 1. ročníku ZŠ vyššie uvedené varovné signály dyslexie pretrvávajú a aj v 2. ročníku žiak číta pomaly, ťažkopádne, s vysokou chybovosťou, výskytom špecifických chýb a nezapamätaním si prečítaného, ŠŠP realizuje orientačnú diagnostiku. Súčasťou orientačnej diagnostiky je depistážne pozorovanie a možno tiež využiť dotazníky pre učiteľov na hodnotenie gramotnosti – 1., 2., 3., 4. ročník (Mikulajová, 2012). Následne ŠŠP realizuje testy čítania, pričom využíva buď štandardizované testy (také, ktoré sa nepoužívajú v zariadení poradenstva a prevencie v spádovej oblasti), alebo neštandardizované testy, keď si ŠŠP pripraví vlastný text primerane veku a čitateľským zručnostiam dieťaťa. Rovnako však hodnotí rýchlosť čítania, plynulosť (plynulé, so zarážkami, plynulo slabikuje, slabikuje so zarážkami, dekoduje grafémy) a presnosť (počet chýb, charakter chýb, miesta výskytu chýb, spôsob opravy, keďže chyba mení význam pôvodného slova), overuje porozumenie prečítaného textu. Podľa výsledkov orientačnej diagnostiky odporúča ŠŠP žiaka na psychologické a špeciálnopedagogické vyšetrenie do zariadenia poradenstva a prevencie, kde sa porucha čítania spravidla potvrdí a špecifikuje sa aj stupeň poruchy. Po potvrdení poruchy je žiak s dyslexiou považovaný za žiaka so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami (ďalej ŠVVP), zdravotne znevýhodneného a zariadenie poradenstva a prevencie odporúča vzdelávať žiaka v ZŠ formou individuálnej integrácie. Vzdelávanie formou individuálnej integrácie je zvyčajne odporúčané žiakom so stredným a ťažkým stupňom dyslexie alebo v prípadoch, keď je aj ľahšia forma dyslexie kombinovaná s PAP alebo s inou VPU, najčastejšie dysortografiou

alebo dysgrafiou. V správe pre školu sú uvedené odporúčania pre výchovno-vzdelávací proces, dodržiavaním ktorých sa zohľadňuje porucha čítania v procese výberu vhodných metód a foriem vyučovania, overovania vedomostí aj hodnotenia žiaka. Ak je to potrebné, žiakovi sa podľa odporúčaní zariadenia poradenstva a prevencie vypracuje individuálny vzdelávací program. Zariadenie tiež môže odporučiť pridelenie pedagogického asistenta do triedy, kde sa dieťa s poruchou čítania vzdeláva.

Niekedy sa stáva, že problémy v osvojovaní trívajú u dieťaťa v 1. ročníku ZŠ natoľko závažné, že je odoslané na diagnostické vyšetrenie do zariadenia poradenstva a prevencie už pred koncom 1. ročníka. Od tohto vyšetrenia sa však neočakáva potvrdenie VPU (stanovenie diagnózy), ale poodhalenie príčin školskej neúspešnosti dieťaťa a bližšie popísanie konkrétnych oslabených čiastkových funkcií.

Ďalším možným prípadom sú žiaci, ktorí sú odoslaní na diagnostiku do zariadenia poradenstva a prevencie, ale diagnóza VPU sa nepotvrdí, čo znamená, že v ich čitateľskom prejave sa síce špecifické chyby vyskytujú, ale nedosahujú mieru poruchy alebo vykazujú len ľahký stupeň, keď zmena formy vzdelávania v zmysle individuálnej integrácie nie je potrebná. Títo žiaci naďalej ostávajú v pozornosti ŠŠP. Ten nepracuje len so žiakmi s potvrdenými diagnózami, ale aj so žiakmi s rizikovým vývinom, ku ktorým deti s prediktormi dyslexie určite patria. Vyšetrenie presnejšie určí oslabené oblasti, ktoré potom ŠŠP vo svojich intervenciách rozvíja a stimuluje. Zároveň zariadenie poradenstva a prevencie odporúča učiteľom metódy a formy práce so žiakom, s prihliadnutím na jeho oslabené čitateľské schopnosti, ktoré sa zohľadňujú aj v hodnotení všetkých školských výkonov založených na schopnosti čítania (napr. v predmetoch teoretickej povahy ako vlastiveda, prírodoveda sa uprednostňujú ústne odpovede, v prípade písomných prác sa u týchto detí častejšie uisťujeme, že pochopili zadanie úloh, poskytneme im viac času na prácu na zadaniach...).

Ešte jednu skupinu tvoria žiaci, u ktorých je dyslexia diagnostikovaná neskôr ako v 2. ročníku, niekedy až na druhom stupni ZŠ. Podstata slabších čitateľských schopností týchto žiakov spočíva hlavne v narušení porozumenia prečítaného textu. V prvých rokoch školskej dochádzky, najmä v 1. ročníku, sa venuje najviac pozornosti schopnosti dekodovania. Je dôležité, aby si dieťa v nadväznosti na správne fonologické a fonematické uvedomovanie osvojilo grafémy, aby zvládlo dekodovanie analyticko-syntetickou (prípadne niektorou alternatívnou) metódou čítania a mnohokrát až neskôr, pri dlhších súvislých textoch sa začína overovať porozumenie prečítaného. Často sa to deje frontálnou formou po prečítaní textu a ak žiak nevie odpoveď na práve jemu položenú otázku, pokladá sa to za jednorazové zlyhanie. Navyše sa v triede vždy nájde lepší čitateľ, ktorý tú odpoveď pozná. Rovnako zadania slovných úloh v matematike či učivo teoretických predmetov sa na hodinách vysvetľujú frontálne, keď dieťa svoje oslabenie ochotne skryje za aktivitu „šikovnejších“ spolužiakov. Takže aj v tejto fáze môže oslabenie porozumenia uniknúť pozornosti pedagógov. Naplno sa potom prejaví až na druhom stupni, kde je vzdelávanie založené na vlastnom získavaní informácií, či už z učebníc alebo iných zdrojov. Očakáva sa, že dieťa si niekoľkostranový text v učebnici prečíta, vyberie si z neho to podstatné a naučí sa to. A vtedy sa príde na to, že dieťa, ktoré už v porovnaní s ostatnými slabšie dekoduje, navyše ani nevie, čo číta a nevie sa zorientovať, ktoré informácie sú podstatné. Zhoršenie prospechu vo viacerých predmetoch je zvyčajne indikátorom odoslania na vyšetrenie do zariadenia poradenstva a prevencie vo vyšších ročníkoch. Pri potvrdení VPU sa v intervenciách ŠŠP kladie väčší dôraz na nácvik čítania s porozumením a učenie dieťaťa kompenzačným stratégiám získavania a spracovania informácií.

Výstup činnosti

V **zázname o individuálnej špeciálnopedagogickej starostlivosti** je vypracovaný plán špeciálnopedagogickej intervencie a zaznamenáva sa dátum, priebeh a náplň hodín ŠŠP.

Skupinové aktivity v triede sú zaznamenávané v samostatnom hárku. Individuálne intervencie s konkrétnym žiakom sú zaznamenávané do osobného hárka žiaka.

ŠŠP si podľa vlastnej potreby vytvára záznamový hárok na depistážne sledovanie žiakov 1. ročníka, kam si zaznamenáva k menám žiakov oslabené oblasti a výskyt špecifických chýb. Záznamy realizuje v určitých časových intervaloch a medzičasom realizuje so žiakmi reedukačné cvičenia.

Pokiaľ ŠŠP realizuje orientačnú diagnostiku, výstupom sú záznamové hárky štandardizovaného alebo neštandardizovaného testu čítania, záznamové hárky z dotazníkov pre učiteľov a tiež záznamové hárky TPG.

ŠŠP vytvára v osobnej zložke žiaka aj portfólio s výsledkami jeho činnosti.

Spolupráca

Hlavnou osobou vo výchovno-vzdelávacom procese žiakov na prvom stupni je triedny učiteľ, ktorý úzko spolupracuje s pedagogickým asistentom, členmi školského podporného tímu (ďalej ŠPT) a rodičmi detí. Trávi so žiakmi najviac času, a preto zvyčajne ako prvý postrehne u žiaka zmeny – či už v správaní, v emocionálnom prežívaní alebo ťažkosti vo vzdelávacom procese.

V rámci internej spolupráce venuje zvýšenú pozornosť žiakom 1. ročníka školský psychológ. Sprevádza žiakov procesom adaptácie v novom prostredí, pomáha im zvládnuť zvýšené pracovné nároky aj emocionálne ťažkosti plynúce z odlúčenia od rodičov.

Ďalšou dôležitou osobou v rámci internej alebo externej spolupráce je logopéd. Logopéd sa intenzívne podieľa na reedukácii a korekcii narušenej komunikačnej schopnosti.

ŠŠP sa čo najčastejšie zúčastňuje na vyučovacích hodinách žiakov 1. ročníka. Pri spozorovaní ťažkostí pri osvojovaní trívia ŠŠP komunikuje s rodičmi s cieľom zistiť, či je žiak v starostlivosti logopéda alebo iného odborného zamestnanca, alebo lekára a či dôvod zvýšenej odbornej starostlivosti (diagnóza) súvisí s ťažkosťami v učení. Taktiež zisťuje kvalitu a pravidelnosť domácej prípravy, nakoľko oslabené výkony môžu súvisieť s nepravidielnou alebo nedostatočnou domácou prípravou žiaka. ŠŠP rodičov informuje o svojich zisteniach z depistáží a orientačnej diagnostiky a poskytuje im inštruktáž k vybraným stimulačným cvičeniam, ktoré potom rodičia precvičujú so žiakom aj v domácom prostredí. Domáce precvičovanie je veľmi dôležitou súčasťou spolupráce. Je potrebné, aby rodič poznal prípadné dôsledky nespolupracujúcej väzby a aby pochopil a prijal zodpovednosť za zdravý vývin svojho dieťaťa. Ak v okolí pôsobí lektor niektorého programu na rozvoj oslabených čiastkových funkcií (KUPOZ, KUPREV, metodika Sindelar, Fonematické uvedomovanie podľa D.B. El'konina, Feuersteinovo inštrumentálne obohacovanie, INPP, JIAS, program bilaterálnej integrácie), rodičia sú o tom informovaní a v prípade záujmu je im poskytnutý kontakt na daného lektora.

Keďže hovoríme o deťoch s prediktormi VPU, koordinátorom starostlivosti aj akýmsi zberateľom všetkých potrebných a dostupných informácií je ŠŠP. Pravidelne sa snaží získať informácie od všetkých zainteresovaných členov ŠPT. Spozorované zmeny v správaní rieši so psychológom alebo výchovným poradcom a zároveň kontaktuje rodičov, či sa dané správanie prejavuje aj v domácom prostredí, či si rodičia všimli nejaké zmeny, kedy sa zmeny objavili a aké sú prejavy. Pokiaľ je žiak v starostlivosti logopéda, ŠŠP konzultuje buď priamo, alebo cez rodičov, aké cvičenia logopéd odporúča a precvičuje ich s dieťaťom aj v rámci svojich intervencií. Smerom k pedagogickým asistentom, triednemu učiteľovi a rodičom ŠŠP metodicky usmerňuje ich prácu s dieťaťom. Spoločne riešia zabezpečenie, výrobu a používanie kompenzačných pomôcok, pomenúvajú nielen slabé stránky žiaka, ale aj tie silné, aby sa na ne nezapúdalo a rozvíjali sa a používali v prospech kompenzovania tých slabších. Dosiahnuté pokroky sú pozitívnou motiváciou nielen pre žiaka, ale aj pre rodičov a pedagógov, aby nepoľavovali vo svojej snahe. Komunikácia všetkých strán je priebežná, podľa potreby, nečaká sa na oficiálne konzultačné hodiny alebo rodičovské združenia.

Externá spolupráca prebieha na úrovni škola – zariadenie poradenstva a prevencie. ŠŠP priebežne podľa potreby konzultuje s odbornými zamestnancami zariadení poradenstva a prevencie otázky týkajúce sa prediktorov dyslexie, prípadne orientačnej diagnostiky čítania. Po odoslaní dieťaťa na vyšetrenie zariadenie poradenstva a prevencie realizuje podrobné psychologické a špeciálnopedagogické vyšetrenie a rodičovi a škole poskytuje správu vrátane záverov vyšetrenia a odporúčaní k ďalšej práci so žiakom. Následne minimálne raz ročne spoločne prehodnocujú úspešnosť integračného procesu žiaka s VPU. Zariadenie poradenstva a prevencie tiež vydáva odporúčanie k vzdelávaniu dieťaťa formou individuálnej integrácie a odporúčanie k prideleniu pedagogického asistenta, ak je to potrebné.

Úskalia postupu

Prvotným úskalím odborného postupu je nedostatočné personálne vybavenie školy. V ŠPT chýbajú nielen logopédi, sociálni pedagógovia, školskí psychológovia, ale často aj ŠŠP a dostatočný počet pedagogických asistentov. Nedostatkom personálneho vybavenia nie je naplno zabezpečená odborná starostlivosť o žiakov s rizikovým vývinom ani so ŠVVP. Triedni učitelia nemajú dostatočné poznatky, ako pracovať s rozmanitosťou detí v triede, a ak sú na všetko sami, ľahko sa môže stať, že im varovné signály VPU uniknú a nebudú včas podchytené. Zariadenia poradenstva a prevencie ponúkajú školám pomocnú ruku formou konzultácií, odporúčaní aj metodickým usmernením učiteľov, ale nepochybne väčšou pomocou je fungujúci ŠPT zložený zo všetkých potrebných pedagogických a odborných zamestnancov.

Ak škola má ŠPT, zložený z potrebných odborných a pedagogických zamestnancov, úskalím môže byť, že jednotliví členovia si navzájom zasahujú do svojich kompetencií, miešajú si povinnosti, prenášajú zodpovednosť, nesprístupňujú informácie v rámci konzílií, nemajú jasne vymedzené a zadefinované svoje činnosti a v konečnom dôsledku nevznikne efektívny proces viaczložkovej intervencie a podpory konkrétnemu žiakovi. Dôležité je, aby členovia ŠPT dodržiavali náplň svojej práce, aby ju poznali aj ostatní učitelia, vychovávatelia či rodičia a obracali sa s konkrétnym problémom na zodpovedného odborného zamestnanca.

Úskalím je aj čiastočný úväzok ŠŠP, ktorý neposkytuje dostatočný časový priestor, ktorý by mohol venovať žiakom 1. ročníka. Tiež sa stáva, že ŠŠP má na žiadosť vedenia školy pevný rozvrh priamej pracovnej činnosti, kde nie je zohľadnená potreba zvýšenej pozornosti žiakom 1. ročníka a nedovoľuje flexibilitu a zmenu počas školského roka. Je dôležité, aby flexibilita práce ŠŠP, vyplývajúca zo zákona, bola zachovaná a v praxi využitá na prácu so všetkými žiakmi, ktorí to potrebujú – žiaci so ŠVVP, s rizikovým vývinom aj žiaci 1. ročníka.

Pre úspešnosť tohto postupu je veľmi dôležitá dobrá spolupráca s rodičmi dieťaťa. Od začiatku školskej dochádzky si triedny učiteľ postupne buduje vzťah so žiakmi, rovnako aj ŠŠP. Čím častejšie prichádza do triedy, tým skôr a lepšie spozná žiakov a o to ochotnejšie a uvoľnenejšie budú potom spolupracovať počas individuálnych intervencií. Zároveň sa postupne buduje vzťah s rodičmi častou komunikáciou, oceňovaním úspechov a pokrokov detí. Pri dobrých vzťahoch sa potom ľahšie hovorí aj o ťažkostiach, ak nastanú, pretože rodič vie, že nedostatky nie sú to jediné, čo učiteľ na dieťati vidí. Ak učiteľ informuje rodičov len o problémoch, konfliktoch a nezdaroch a priskoro sa dožaduje absolvovania vyšetrenia v poradenskom zariadení, keď ešte VPU nemožno spoľahlivo diagnostikovať, tak rodičia strácajú dôveru voči učiteľovi aj škole, odmietajú komunikovať, lebo len poukázaním na problémy sa problémy nevyriešia. Rodič potrebuje vedieť, že o špeciálne potreby jeho dieťaťa je v škole dobre postarané, a možno potrebuje aj usmerniť a poradiť, čo môže pre svoje dieťa s VPU urobiť on sám.

Za nevýhodu možno pokladať aj fakt, že v MŠ sa nerealizuje systematický tréning zameraný na stimuláciu pregramotných schopností, ako je napríklad tréning FU, hoci rozvoj fonologických procesov je jednou

z podoblastí Štátneho vzdelávacieho programu pre predprimárne vzdelávanie. V súčasnom nastavení prípravy predškolákov sa fonematické uvedomovanie vníma skôr ako aspekt spontánneho vývinu dieťaťa a súčasť stimulácie v domácom prostredí. V súčasnosti existuje viacero ucelených programov a metodík na rozvoj oslabených čiastkových funkcií, použiteľných už od predškolského obdobia (KUPOZ, KUPREV, metodika Sindelar, Fonematické uvedomovanie podľa D. B. El'konina, Feuersteinovo inštrumentálne obohacovanie), avšak ich nevýhodou je pomerne vysoká finančná náročnosť, a preto len malé percento odborných a pedagogických zamestnancov s nimi v praxi pracuje, hoci sú kvalitné, prepracované a prínosné. Tiež absolvovať celý tréning alebo vzdelávanie je časovo náročné. Zvyčajne ide o niekoľkodňové vzdelávanie počas pracovného týždňa, keď je potrebné získať povolenie zamestnávateľa na uvoľnenie z práce na účely vzdelávania. Preto je potrebné, aby vedenie školy poznalo prínos týchto programov a podporilo svojich zamestnancov v ich absolvovaní. Odporúča sa zaradiť si takéto vzdelávania do plánu osobného rozvoja na začiatku školského roka, aby bolo možné včas získať súhlas s ich absolvovaním a tiež prekonzultovať s vedením podmienky účasti.

Čomu sa vyhnúť

Okrem spomenutých úskalí je potrebné vyhnúť sa unáhleným záverom. Obdobie 1. a 2. ročníka až do diagnostikovania poruchy čítania je obdobím spoznávania dieťaťa a dôsledného sledovania varovných signálov dyslexie. V tomto časovom rozsahu je zároveň zohľadnené individuálne tempo poznávacích procesov jednotlivých detí. Treba sa vyhnúť vzájomnému porovnávaniu detí, ale sledujú sa individuálne pokroky každého dieťaťa v porovnaní s jeho predchádzajúcou úrovňou. Súčasťou tohto obdobia je aj častá komunikácia členov školského podporného tímu a rodičov dieťaťa. Až keď sa po rozhovoroch s rodičmi vylúči nedostatočná domáca príprava na vyučovanie, podľa potreby a zváženia ŠŠP vyskúša alternatívnu metódu čítania, kompenzačné pomôcky a pokračuje vo svojich intervenciách so zistenými prediktormi dyslexie, a dieťa naďalej v čítaní vykazuje viaceré dyslektické znaky, až potom môžeme začať hovoriť o poruche a potrebe podrobného diagnostického vyšetrenia v zariadení poradenstva a prevencie.

Kompetenčné limity

Konečné potvrdenie špecifickej vývinovej poruchy čítania môže byť stanovené len na základe komplexného psychologického a špeciálnopedagogického vyšetrenia v súkromnom alebo štátnom zariadení poradenstva a prevencie. Na základe záverov vyšetrení sa vydáva odporúčanie na vzdelávanie formou individuálnej integrácie či za prítomnosti pedagogického asistenta.

Korekciu narušenej komunikačnej schopnosti (ďalej NKS) vykonáva kvalifikovaný logopéd. Výhodou je, ak škola má vlastného školského logopédu (aspoň na čiastočný úväzok). V opačnom prípade by dieťa s NKS malo dochádzať na korekčné cvičenia k logopédovi zariadenia poradenstva a prevencie alebo klinickému logopédovi. Určité reedukačné cvičenia NKS môže viesť aj školský špeciálny pedagóg.

Programy zamerané na rozvoj pozornosti a posilňovanie oslabených čiastkových funkcií (KUPOZ, KUPREV, metodika Sindelar, Fonematické uvedomovanie podľa D. B. El'konina, Feuersteinovo inštrumentálne obohacovanie) môžu viesť len vyškolení odborní alebo pedagogickí zamestnanci, ktorí absolvovali príslušný kurz a ovládajú danú metodiku.

Doplňujúce informácie

Kvalifikačné predpoklady

Odborní zamestnanci školy – školský psychológ, školský logopéd a školský špeciálny pedagóg (aktuálne pedagogický zamestnanec školy poskytujúci aj odbornú starostlivosť začleneným deťom a deťom s rizikovým vývinom) by mali spĺňať kvalifikačné predpoklady v súlade

s aktuálnym znením zákona 138/2019 Z. z. o pedagogických zamestnancoch a odborných zamestnancoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov a tiež vyhlášky č. 1/2020 Z. z. Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky o kvalifikačných predpokladoch pedagogických zamestnancov a odborných zamestnancov, príloha č. 8 – školský špeciálny pedagóg, príloha č. 10 – školský psychológ, príloha č. 13 – školský logopéd.

Prínosné je, ak má školský špeciálny pedagóg absolvovaný niektorý z nasledovných programov: Tréning fonemického uvedomovania podľa D. B. El'konina, metodika Dr. Sindelar, Feuersteinovo inštrumentálne obohacovanie, KUPOZ, KUPREV.

Zoznam použitých metód:

- testy čítania – štandardizované (napr. Test čítania T-202 podľa Matějčka) alebo neštandardizované,
- test prediktorov gramotnosti,
- dotazník pre učiteľov na hodnotenie gramotnosti,
- depistážne pozorovanie,
- ucelené programy/metodiky na rozvoj oslabených čiastkových funkcií (len s absolvovaným kurzom) – KUPOZ, KUPREV, metodika Dr. Sindelar, Tréning fonemického uvedomovania podľa D. B. El'konina, Feuersteinovo inštrumentálne obohacovanie.

Linky na vzdelávanie

Linky na vzdelávanie metodík rozvoja oslabených čiastkových funkcií:

<https://www.elkonin.sk/>

<https://sk-sk.facebook.com/pg/Dial%C3%B3g-plus-sro-1028613333922099/posts/>

<https://www.trea.sk/kurzy/kurz-kupoz>

<https://www.trea.sk/kurzy/kurz-kuprev>

<https://www.sindelar.sk/blog/>

<https://www.atc-feuerstein.cz/nabizene-kurzy/> (ponúkajú termíny kurzov aj na Slovensku)

<http://inpp.cz/rocný-kurz/>

<https://www.avare.sk/kurz-skolsky-program-inpp/>

<https://ijas.sk/kurzy/>

<https://bilateralnaintegracia.sk/kurzy-bilateralnej-integracie/>

Linky na PC programy a pracovný materiál využívaný pri rozvoji reči a zrakovej a sluchovej gnózie:

<https://www.vcielka.online/>

https://music.youtube.com/playlist?list=OLAK5uy_mk7muqC_CxjqrRknm_gGhY7GbK6fFuBs

[https://www.martinus.sk/?ulitem=304624\(Rapotáčik\)](https://www.martinus.sk/?ulitem=304624(Rapotáčik))

<https://www.speekle.sk/>

www.dyscom.sk

<https://www.fono.sk/>

<https://apps.apple.com/us/app/pavu%C4%8Dinka-sluchov%C3%A9-vn%C3%ADm%C3%A1n%C3%AD/id1478713703?l=sk>

Linky na webové stránky vydavateľstiev, kde sadajú zakúpiť špeciálnopedagogické pomôcky a pracovné listy (Pozornosť, Zhody a rozdiely, Čítanie pre dyslektikov, Čitateľské tabuľky, Bystríkové pomôcky, Kuliferdo...):

<https://www.insgraf.sk/799-edukacne-pomocky>

<https://www.infraslovakia.sk/category/logopedia-a-specialna-pedagogika/245>

<https://www.raabe.sk/skolstvo/pracovne-zosity/?bfilter=f4:32>

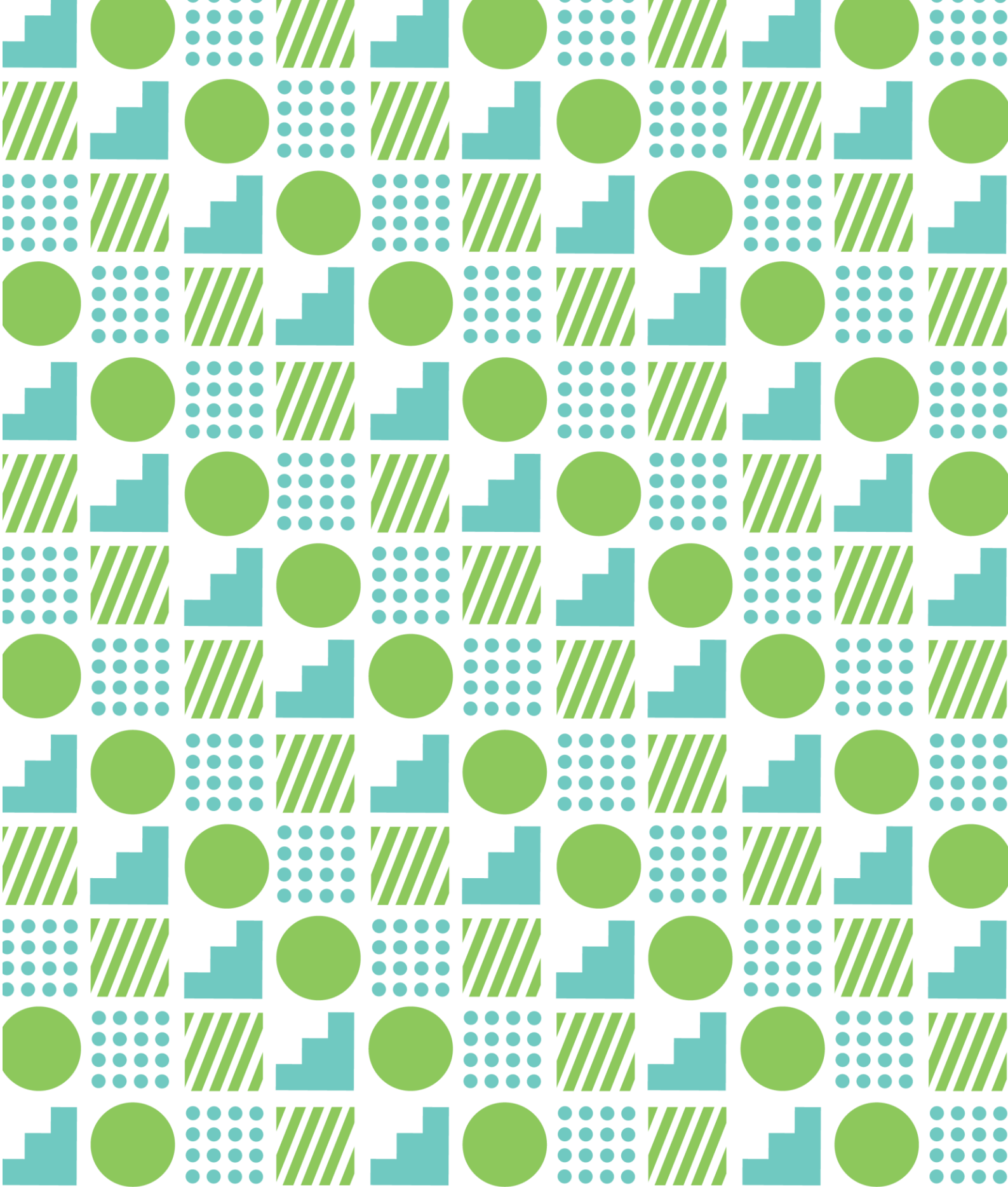
Zoznam organizácií

Centrum pedagogicko-psychologického poradenstva a prevencie, Nitra
Centrum pedagogicko-psychologického poradenstva a prevencie, Žarnovica
Centrum špeciálno-pedagogického poradenstva, Nová Baňa

Použité zdroje

- BARANOVSKÁ, A. 2014. Dyslexia u predškolákov. Bratislava: MPC, 2014. 120 s. ISBN 978-80-8052-869-0.
- GAVORA, P. 2018. Čtení dětem v rodině: výzkum důvodů, parametrů a praktik. In: Pedagogická orientace. ISSN 1805-9511 (online), ISSN 1211-4669 (print), 2018, roč. 28, č. 1, s. 25 – 45.
- HARČARÍKOVÁ, T. 2010. Základy pedagogiky jednotlivcov so špecifickými poruchami učenia. 1. vydanie. Bratislava: IRIS, 2010. 141 s. ISBN 970-80-89238-31-6.
- HARČARÍKOVÁ, T. 2008. Pedagogika jednotlivcov s poruchami učenia (vybrané kapitoly). 1. vydanie. Bratislava: MABAG, 2008. 94 s. ISBN 9788089113576.
- KUCHARSKÁ, A. 2014. Riziko dyslexie. Pregramotnostní schopnosti a dovednosti a rozvoj gramotnosti v rizikových skupinách. Praha: Pedagogická fakulta UK, 2014. 267 s. ISBN 9788072907847.
- MATĚJČEK, Z. 1995. Dyslexie: specifické poruchy čtení. Vyd. 3., upravené a rozšířené. Jinočany: H&H, 1995. 270 s. ISBN 80-85787-27-X.
- Medzinárodná klasifikácia chorôb, 10. revízia, Ženeva, 1989. V. kapitola Poruchy duševného vývinu a poruchy správania, Poruchy psychického vývinu (F80 – F89). Dostupné na internete: <http://www.nczisk.sk/Standardy-v-zdravotnictve/Pages/MKCH-10-Revizia.aspx>
- MIKULAJOVÁ, M. a kol. 2012. Čítanie, písanie a dyslexia s testami a normami. 1. vydanie. Slovenská asociácia logopédov, MABAG, 2012. 295 s. ISBN 978-80-89113-94-1.
- Vyhláška č. 1/2020 Z. z. Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky o kvalifikačných predpokladoch pedagogických zamestnancov a odborných zamestnancov, s účinnosťou od 15. 1. 2020. Dostupné na: <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2020/1/>
- Zákon 138/2019 Z. z. o pedagogických zamestnancoch a odborných zamestnancoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov, s účinnosťou od 15. 10. 2019. Dostupné na internete: <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2019/138/20191015.html>
- ZUBÁKOVÁ, M. 2020. Október – mesiac povedomia o dyslexii. SCŠPP Inštitút detskej reči. Dostupné na: https://m.facebook.com/permalink.php?id=1410738402483585&story_fbid=2671906376366775

VÝSKUMNÝ ÚSTAV
DETSKEJ PSYCHOLÓGIE
A PATOPSYCHOLÓGIE

ŠTANDARDY
NÁRODNÝ PROJEKT

Štandardizáciou systému poradenstva a prevencie
k inklúzii a úspešnosti na trhu práce